

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Як розвивати економіку на місцевому рівні: поради Світового банку та Програми LGI

Коли французькі іммігранти-підлітки минулої осені вчинили масові погроми у Франції, а бідні прошарки албанців поставили Македонію перед безоднею громадянської війни 2001 року, причина була одна й та сама. В обох випадках маргіналізовані мешканці протестували проти нерівномірного економічного розвитку. Країни Центральної Європи і колишнього Радянського Союзу мають гостру потребу в стимулюванні економічного розвитку на місцевому рівні (ЕРМР). Чергове число публікації "Государственное управление в переходных экономиках" вивчає способи забезпечення результативності й загального охоплення ініціатив ЕРМР у країнах Центральної Європи та колишнього Радянського Союзу

Відсутність рівномірного економічного розвитку є небезпекою

Між різними районами Центральної Європи й колишнього Радянського Союзу існують відмінності в економічному розвитку. Одні муніципалітети залучають підприємства з високими технологіями, процвітають у туристичній сфері, будують дороги та іншу інфраструктуру. Інші – не використовують своїх потенційних можливостей, живуть на дотації з центру, не оновлюють інфраструктури. "Успішні" міста мають непогану ситуацію із зайнятістю та високу податкову базу. Муніципалітети, яким не вдається забезпечити конкурентоспроможне ділове середовище, мають високий рівень безробіття та низку соціальних проблем, які супроводжують бідність. Успішність одних міст і невдачі інших насправді становлять небезпеку для держави. Якщо розвиток її регіонів відбувається нерівномірно, а громада не розвивається як єдине ціле, може виникнути соціальна напруга.

LGI і Світовий банк підтримують планування економічного розвитку на місцевому рівні

Щоб стимулювати розвиток місцевого бізнесу та створювати робочі місця, країни Центральної Європи й колишнього Радянського Союзу потребують стратегічно спланованого економічного розвитку на місцевому рівні (ЕРМР).

Програма "Ініціатива реформування місцевого самоврядування та державних послуг" (LGI) і Світовий банк – міжнародні

організації, які підтримують планування ЕРМР у країнах регіону. Головна мета підходу, який використовують ці організації у своїх програмах, – місцева влада повинна відігравати керівну роль у цій роботі.

ЕРМР передбачає максимізацію потенціалу різних чинників: розташування, матеріальної інфраструктури, людських ресурсів, фінансового капіталу, знання, технологій, структури промисловості, якості життя, інвестиційного клімату, інституційних можливостей. Правильно продумана стратегія – ключ до успіху.

Для формування здорового економічного середовища, сприятливого для бізнесу, передусім потрібне планування. Стратегія ЕРМР, що охоплює широке коло діючих осіб місцевого рівня, може допомогти місцевому органу влади сформувати реалістичний план, який відповідає потребам кожного. Добре опрацьована стратегія також потрібна для отримання кредитів або зовнішньої підтримки. Розроблення й впровадження стратегії ЕРМР може допомогти громадам поліпшити свої перспективи економічного добробуту.

Етапи розробки стратегії ЕРМР

1. Організація ініціативи. Щоб успішно організувати стратегію ЕРМР, на першому етапі планування потрібно організувати інституційний діалог та участь зацікавлених сторін. А в муніципалітеті треба сформувати команду з питань ЕРМР.

2. Оцінка місцевої економіки. Стратегічне планування ЕРМР повинно бути побудовано на оцінці економічних можливостей місцевості та її позицій у регіональній, національній і глобальній економіці. Така

оцінка дасть змогу визначити рушійні сили для економіки.

3. Формування стратегії. Розробляючи стратегію, фахівці з муніципального уряду та основних груп зацікавлених сторін повинні узгоджувати економічні можливості з екологічними та соціальними.

4. Впровадження стратегії. Учасники повинні втілювати ідеї плану в життя, щоб почати на практиці стимулювати розвиток економіки.

5. Перегляд стратегії. Потрібно регулярно оцінювати перебіг виконання, успіхи й невдачі стратегії. Це дасть змогу визначити, які зміни потрібні для її вдосконалення.

Як тільки громада завершить оцінку місцевої економіки й визначить бачення мети й завдання ЕРМР, її представники повинні ухвалити рішення про основні програми, які ляжуть в основу стратегії ЕРМР громади.

Залучення зацікавлених – гарантія позитивного результату

Успішне планування передбачає скрупульозну оцінку поточної ситуації в муніципалітеті, обговорення альтернативних варіантів і прогнозування результатів. Тому вкрай важливо максимально залучити на етапах планування широке коло місцевих зацікавлених сторін. Це не тільки забезпечує розуміння місцевих реалій, а й гарантує максимальний ступінь зацікавленості місцевих суб'єктів у плані, що стає результатом такої діяльності. Зазвичай до складу груп зацікавлених сторін входять: 1) муніципальний уряд; 2) приватний сектор; 3) об'єднання представників громади; 4) неурядові організації та інші інститути громадського сектору.

Стратегічне планування ЕРМР: "гра варта свічок"

Стратегічне планування може бути тривалим і виснажливим заняттям. Його реалізація потребує чималих зусиль будь-якої громади, особливо від економічно проблемних міст регіону, де часто відсутні

традиції участі громадськості й державно-приватної співпраці.

Незважаючи на всі труднощі, вигоди стратегічного планування варті старань громади. Стратегічне планування ЕРМР забезпечує місту велику пряму й опосередковану віддачу.

Ще один важливий позитив процесу планування – те, що він створює й формально закріплює партнерські стосунки. Один з особливо важливих аспектів цієї роботи – наведення мостів між державним і приватним секторами.

Добре спланований стратегічний план може також підвищити доступ муніципалітету до національних і міжнародних фондів і кредитів. Ті, хто зацікавлений і здатний надавати кошти й кредити, більше схильні інвестувати в такі проекти, які ретельно проаналізовано.

Стратегічне планування – це також добра політика. Власники місцевих підприємств і місцеві жителі, без сумніву, оцінять злагожену роботу над формуванням спільних пропозицій, спрямованих на поліпшення ділового середовища, розвитку економічної діяльності й забезпечення збереження наявних підприємств. Місцеві органи влади можуть рекламувати свої ініціативи в суспільстві, що, своєю чергою, повинно привернути увагу до проекту й контролювати його.

**Альтернативний погляд:
міжнародні організації не
повинні керувати процесом**

“Государственное управление в переходных экономиках” подає й інші думки щодо поліпшення економічного розвитку на місцевому рівні. Так, автори

Даворін Павеліч і Каталін Паллаї вважають, що міжнародні організації нездатні передати ЕРМР в руки місцевої влади.

Автори вважають, що міжнародним стратегіям бракує розуміння місцевих реалій. Іноземні співробітники надають перевагу шаблонним рішенням, які допомагають середньому бізнесу, але обминають бідні прошарки населення. Їм також бракує безпосередньої зацікавленості, потрібної для здійснення плану ЕРМР. Міжнародні організації у своїх стратегіях ЕРМР вибирають довгострокові рішення, але цей підхід ігнорує можливість швидких поліпшень. ■

За додатковою інформацією звертайтеся до Олексія Блінова за телефоном (044) 484-4403 або електронною поштою oblinov@icps.kiev.ua.

Україна потребує нової ідеології СЕЗ

Новий уряд проголосив одним з напрямів економічної політики відновлення особливих режимів діяльності бізнесу в рамках спеціальних економічних зон (СЕЗ). На думку економіста МЦПД Ганни Чередниченко, спеціальні економічні зони повинні перетворитися з територій роздачі пільг на території сприятливих умов для бізнесу загалом

Спеціальні економічні режими – один з інструментів вирішення проблем економіки, але для його успішного використання потрібно виконання певних умов. По-перше, мета запровадження спеціального режиму повинна бути узгоджена з цілями розвитку держави на певний період. По-друге, характеристики цього режиму потрібно розробити таким чином, щоб вони сприяли досягненню визначеної мети.

Головна мета СЕЗ – збільшення віддачі від використання наявних ресурсів

За нинішніх умов в Україні основна мета діяльності СЕЗ повинна полягати у збільшенні віддачі від використання наявних ресурсів, а не у повнішому їх використанні. Ресурс екстенсивного зростання вже практично вичерпано (зокрема безробіття зменшилося й наблизилося до стабільного, природного рівня), тому подальший сталий розвиток можна забезпечити переважно завдяки підвищенню конкурентоспроможності економіки. Впровадження нового режиму СЕЗ повинно бути підпорядковано саме цій макроекономічній меті.

Відповідно, характеристики нового режиму СЕЗ мусять бути такими, щоб він підвищував конкурентоспроможність країни. Одна з основних перешкод для зростання конкурентоспроможності

української економіки – високі транзакційні витрати, зумовлені хибами інституційного середовища. Підприємці змушені витратити невиправдано багато грошей і часу на “невиробничі” процеси: реєстрацію бізнесу, отримання земельної ділянки, взаємодію з дозвільними органами, ведення складного бухгалтерського обліку. Що більше, вони не можуть будувати надійні довгострокові бізнес-плани: поведінка держави в регуляторній сфері мінлива й не передбачувана; корпоративне законодавство мало розвинене й суперечливе; судова система не забезпечує надійного захисту підприємств.

СЕЗ повинні поліпшувати ділове середовище

Цей комплекс проблем породжує дуже високі ризики провадження бізнесу, що перешкоджає інвестуванню в економіку, особливо вкладенням у проекти з довгостроковою віддачею. За свідченнями іноземних інвесторів, саме високі ризики ділового середовища – основна перешкода і для внутрішніх, і для іноземних інвестицій в Україну.

Тому нові СЕЗ повинні передусім бути спрямовані на докорінне поліпшення ділового середовища на території їх розташування. У разі успіху таких “пілотних” реформ ділового середовища досвід СЕЗ можна буде поширювати на всю

Україну, а в разі невдачі – реформи в СЕЗ треба буде продовжувати, доки не буде знайдено оптимальне рішення. Таким чином нові СЕЗ стануть випробувальним майданчиком для загальнодержавних реформ.

Інвестори повірять у СЕЗ

Такий режим СЕЗ має низку переваг над тим, що Україна мала до 2005 року. Головна з них полягає в тому, що він вирішуватиме реальні проблеми інвесторів замість того, щоб податковими та митними пільгами компенсувати невирішення проблем. Цей режим здобуде довіру інвесторів, оскільки буде довгостроковим (наступні уряди не матимуть об’єктивних підстав для суттєвих змін). Прямі й непрямі витрати суспільства від цього режиму будуть нижчими за суспільні здобутки: головним чином тому, що не буде пов’язаних із наданням пільг викривлень економічних стимулів і не виникне проблема масових зловживань режимом СЕЗ.

Оскільки такий режим безпосередньо підвищуватиме ефективність (тобто конкурентоспроможність) економіки, здобутки від нього відчує вся економіка, а не окремі підприємства. Вигоди також будуть довгостроковими – вони полягатимуть не в “разовому” зростанні прибутку, зумовленому здобуттям певними підприємцями неконкурентних переваг, а можливістю для будь-якого бізнесу функціонувати за нижчих транзакційних витрат упродовж тривалого часу.

За додатковою інформацією звертайтеся до Ганни Чередниченко за телефоном (044) 484-4403 чи електронною поштою hcherednychenko@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua, тел. (044) 484-4410, факс (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua), тел. (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.